

گذشته آن بوده است.

در زمینه فن آوری اطلاعات و ارتباطات، محورهای مانند ارزش فن آوری اطلاعات و ارتباطات، حریم خصوصی، گمنامی، مالکیت فکری و نشر آزاد اطلاعات، هرزه نگاری، آزادی ماهواره ها و جرایم رایانه ای مورد بحث و بررسی قرار می گیرد. در موضوع فن آوری تولید مثل، محورهای نظیر باروری آزمایشگاهی، اهدای گامت و جنین، خرید و فروش جنین، بانک اسپرم و تخمک و رحم جایگزین، بررسی خواهدشودژن در مانی، اصلاح ژنتیک، اطلاعات ژنتیکی، قطع درختان، صید و شکار دسته جمعی، استفاده از سوخت های فسیلی و زمین گرمایی از جمله محورهای موضوع محیط زیست است که قرار است بر اساس فقه جواهری به بحث گذاشته شود.

**خارج فقه
فرهنگ:
استاد اراکی**

دبیر کل مجمع جهانی تقریب مذاهب، درس خارج فقه فرهنگ را در سال ۱۳۸۹ آغاز کرد و هم اکنون این درس را روزهای پنجشنبه در مؤسسه مطالعات اسلامی ارائه می کند. آیت الله محسن اراکی ایشان تاکنون در این جلسات به دو موضوع اساسی تعریف فقه فرهنگ و تبیین فرهنگ خردپر داخته اند.

**خارج فقه
خبر و رسانه:
استاد طائب**

خارج فقه خبر و خبرگزاری عنوان درسی است که استاد حجت الاسلام والمسلمین مهدی طائب از بهمن ماه گذشته در خبرگزاری رسا، خبرگزاری تخصصی دین و حوزه های علمیه شیعی بر گزار کرده است. در این درس به مباحثی نظیر تعریف و اهداف خبر از دیدگاه شارع، سیاست

حوزه علمیه خراسان و دروس خارج موضوعی

سال گذشته از حدود ۴۰ درس خارج فقه و اصول در مشهد، ۱۹ درس به عنوان دروس رسمی خارج فقه معرفی شده است که در میان آن ها ۷ درس در ابواب طهارت و صلات، ۴ درس در ابواب مکاسب، ۳ درس در باب حج، ۳ درس در باب خمس و زکات و نیز دروسی در ابواب نکاح و اجاره بوده است. این در حالی است که علاوه به مسائل فراوان مبتلا به جامعه و نظام اسلامی، جای خالی موضوعات ویژه ای مانند فقه زیارت، فقه وقف، فقه گردشگری، فقه ارتباطات و... در میان دروس خارج حوزه علمیه مشهد احساس می شود.

با وجود این طی سال های گذشته، گام های ابتدایی برای ورود به این عرصه در حوزه علمیه خراسان برداشته شده و دروس تفسیر تخصصی قرآن کریم در برنامه طلاب خارج قرار گرفته است:

دروس تفسیر تخصصی قرآن: اساتید حوزه علمیه مشهد

اگر تفسیر تخصصی قرآن کریم را نیز در شمار دروس خارج تخصصی قرار دهیم، تفسیر تخصصی قرآن کریم از سال ۱۳۸۹ توسط استاد تفسیر حوزه علمیه خراسان و با همکاری معاونت آموزش و پژوهش این حوزه برای طلاب درس خارج برقرار شده است. تفسیر تخصصی آیات اخلاقی تربیتی توسط استاد اشرافی شاهرودی و استاد گرایی، تفسیر آیات سیاسی اجتماعی توسط استاد علم الهدی و استاد موحدی، تفسیر آیات اعتقادی توسط استاد سیدان و استاد ستمی، تفسیر فقهی آیات الاحکام توسط اساتید مهدی و محمد مروارید، تفسیر آیات الحج توسط استاد ربانی بیرجندی و تفسیر مقارن قرآن کریم توسط استاد الهی زاده در مراکز حوزوی مشهد ارائه می شود. آقایان اساتید خزاعی، زمانی فرد، سیادت، سیبویه و صابری نیز تفاسیر دیگری ارائه می کنند که به موضوع آن اشاره ای نشده است.

فقه رسانه، استاد نهاوندی

اهمیت موضوع رسانه و لزوم بررسی فقهی مسائل آن، حجت الاسلام علی نهاوندی، عضو هیئت علمی دفتر تبلیغات اسلامی و دانش آموخته حوزه علمیه مشهد و قم را که امروز مسئولیت سازمان صداوسیما خراسان رضوی را بر عهده دارد، بر آن داشت تا خود کرسی فقه رسانه را دایر کند. این درس از سال ۱۳۹۰ ابتدا در مسجد رضوان صداوسیما و سپس در مدرسه عالی نواب بر گزار می شود و تاکنون به موضوعاتی چون نسبت فقه و رسانه، مبادی، ضرورت، اصول و قواعد، ماهیت و فلسفه فقه رسانه، صدق و کذب در رسانه، تشبیه و اختلاط زن و مرد، فریب رسانه ای، آزادی اطلاعات، موسیقی و... پرداخته شده است. «علی نهاوندی» فقه حکومت را از باب تعاملات رسانه ای آن، از جمله شاخه های این بحث و موضوعات حکومت و کشف مصلحت را متفاوت از «فعل مکلف» به عنوان موضوع فقه رایج ارزیابی می کند. اما در عین حال فقه رسانه را در چارچوب فقه جواهری و البته با نگرشی ویژه می داند.

خبر، اشاعه فحشاء در قالب خبر، تجسس و نشر اکاذیب، مالکیت خبر و سوژه و معامله و فروش خبر پرداخته شده است. در کنار این درس، درس اخلاق رسانه نیز توسط آیت الله محمدحسین احمدی فقیه یزدی، با محوریت اخلاق

آیت الله سیستانی و موضوعات دروس خارج ایران

حجت الاسلام محمد مهدی کریمی نیا، معاون پژوهش مرکز تخصصی حقوق و قضای اسلامی حوزه علمیه قم

سال ها قبل، جمعی از فضلا و مدرسین دروس عالی و خارج فقه قم نزد آیت الله سیستانی رفته بودند و ایشان از دروس خارج فقه در حوزه های علمیه ایران، اساتید مطرح و فعالیت آنان و نیز مباحث مطرحه در دروس پرسیده بودند. پاسخ اساتید این بود که همان دروس معمول حوزه های علمیه نظیر کتاب الطهارة، کتاب الصلاة، کتاب الصوم، کتاب الحج، کتاب الزکاة و مانند آن تدریس می شود. آیت الله سیستانی از این وضعیت ابراز تعجب کرده و اظهار داشته بود که با وقوع انقلاب اسلامی، باید مباحث مطرح شده در مجلس شورای اسلامی ایران،

کاربرد در حوزه رسانه و موضوعاتی نظیر حفظ حرمت مؤمن، حرمت غیبت، تهمت و افشای اسرار جامعه اسلامی بر گزار شده است.

**خارج فقه هنر،
فرهنگ و
رسانه: استاد
عابدی**

استاد عابدی جلسات خارج فقه فرهنگ و رسانه را از سال ۹۰ آغاز کرده است. این مباحث ابتدا روزهای جمعه در حسینیه خیمه تهران و برای شماری از طلاب و فضایی حوزه علمیه تهران که درگیر مباحث فرهنگی و اجتماعی و هنری هستند، ارائه می شد و سپس به دانشکده صداوسیما قمر اه یافت.

خارج فقه هنر: استاد سید کریمی

مدرسه اسلامی هنر فعالیتش را از سال ۱۳۸۴ آغاز کرده است؛ مدرسه ای که با هدف تثبیت جایگاه هنر در حوزه های علمیه و آمیختن تعهد حوزوی با تخصص هنری به دنبال تربیت طلاب آشنا به مهارت های کاربردی هنری و نیز هنرپژوهانی بارویکرد دینی است. این مرکز زیر نظر شورای فقهی مدرسه، اقدام به راه اندازی دروس خارج در موضوعات مرتبط با هنر کرده است؛ در سال ۱۳۸۹ درس خارج فقه مجسمه سازی پای گرفت و از مهر ماه سال گذشته نیز کرسی خارج فقه موسیقی و غنا توسط حجت الاسلام سیدعباس سیدحسینی کریمی برپا شد.

این درس در دو بخش موسیقی آوازی و سازها و آلات موسیقی ارائه می شود و در بخش دوم در صورت نیاز از کارشناسان موسیقی دعوت به همکاری می شود. خبرگزاری بی بی سی ضمن توجه ویژه به خبر برگزاری این دروس، سعی کرد آن را عقب نشینی فقه در موضوع موسیقی و مجسمه سازی جلوه دهد!

ابتدا در حوزه های علمیه و دروس خارج مطرح و بررسی شود تا بتواند به عنوان پیش نویس قانون به نهادهای ذی ربط ارائه شود.

ایشان در واقع حوزه علمیه را پشتوانه نظام اسلامی دانسته که بیش از هر چیز، این پشتیبانی را باید در قالب مباحث علمی بروز و ظهور دهند. آیت الله سیستانی مسائل حوزه های علمیه ایران را با دقت پی گیری کرده و کتاب ها و مجلات حوزوی ایران را ملاحظه می کنند. حتی گاهی درخواست می کنند کل یک دوره از مجله ای برایشان ارسال شود.

قانون اساسی به همت فقها تصویب و اصلاح شده است؛ اما پس از آن دیگر به فقه سیاسی اهمیتی داده نشد و حتی قانون اساسی نیز کمتر مورد تأمل فقهی قرار گرفته است. البته رهبر انقلاب با اشراف بر مسائل فقهی و حقوقی، برخی موضوعات فقه سیاسی را به عهده ای از مدرسان عالی حوزه پیشنهاد داده اند که در حال تدریس هستند. اما این امر نیازمند سیاست گذاری و برنامه ریزی کلان است تا مسائل نظام اسلامی به عرصه نقد و نظر فقهی کشانده شود. برای این منظور باید عناوین و موضوعات جدید به صورت مشخص و مدون در اختیار اساتید گذاشته شود.